

СПЕЦКУРС: ІНДИВІДУАЛЬНІ ТА СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Розробник: *Марина Володимирівна Ілляхова*

ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ

1. Анотація спецкурсу.
2. Очікувані результати.
3. Тематичний план викладу та засвоєння матеріалу спецкурсу.
4. Зміст спецкурсу за темами.
5. План лекції.
6. План семінарського заняття.
7. Інформація для опрацювання.
8. Проблемно-пошукові питання для самостійної та індивідуальної роботи слухача.
9. Комплекс тестових завдань для самоконтролю й самооцінки.
10. Глосарій ключових слів.
11. Рефлексійна анкета.
12. Рекомендована література.

1. АНОТАЦІЯ СПЕЦКУРСУ

Спецкурс спрямовано на практичне засвоєння креативних практик, що формують індивідуальні та соціально орієнтовані технології у розвитку креативної компетентності педагога. Практичне оволодіння групами креативних технологій сприятиме підготовці у процесі підвищення кваліфікації соціально активних, креативних, творчих фахівців у сфері освіти, здатних до самовдосконалення, самодетермінації, самоактуалізації з навичками індивідуальної та командної креативної діяльності. У процесі поетапного засвоєння спецкурсу слухачі курсів підвищення кваліфікації мають усвідомити: необхідність кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах. А також роль і значення креативної складової у формуванні інноваційної системи освіти та евристичний потенціал упровадження інноваційних технологій для формування та розвитку креативної компетентності.

Матеріали спецкурсу спрямовано на *розвиток освітологічної, інтегральної, науково-методичної, управлінської, інноваційно-дослідницької, компетентності, креативної, андрагогічної, акмеологічної та ін. компетентностей* фахівців.

Спецкурс розраховано на *12 годин*, із яких 2 год. – лекція, 4 год. – семінарське заняття, 6 год. – самостійна робота слухача.

Спецкурс розроблено для педагогічних кадрів освіти, методичних служб усіх рівнів, організаторів системи післядипломної педагогічної освіти, слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників на всіх етапах курсової підготовки за різними моделями навчання.

2. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Очікувані результати опрацювання матеріалів спецкурсу охоплюють:

Знання і розуміння	<ul style="list-style-type: none"> - сучасних тенденцій розвитку національної системи освіти; - сутності і структури креативної компетентності; - сучасних методик і технологій розвитку креативного мислення педагога; - технологій діагностики та самодіагностики креативного мислення; - способів функціонування і реалізації індивідуально та соціально орієнтованих технологій задля розвитку креативної компетентності педагога; - особливостей процесів формування креативного мислення у здобувачів освіти.
Розвинені вміння	<ul style="list-style-type: none"> - активізувати творчий потенціал та пластичність власного сприйняття; - формувати базис для генерації нових ідей; - удосконалювати творчий, нестандартний підхід до власної професійної діяльності; - оновлювати знання з сучасних методик та технологій, що спрямовані на розвиток креативного мислення; - підвищувати рівень креативної командної та індивідуальної роботи у нестандартних умовах; - розвивати навички нестандартного, креативного прийняття рішень, здатність до самоактуалізації, самоорганізації, самодетермінації та практичного оволодіння динамікою власних креативних можливостей.
Диспозиції (цінності, ставлення)	<ul style="list-style-type: none"> - дитиноцентризм, інноваційний тип особистості; - готовність до змін, гнучкість, безперервний професійний розвиток; - реалізація демократичних цінностей, принципів педагогіки партнерства і толерантності; - рефлексія власної професійної діяльності.

Ключові слова

Автокреатика. дивергентне мислення, інновації в освіті, інноваційна культура, інноваційно-креативне пізнання, креативність, креативна компетентність, креативне мислення, креативна мотивація, педагогічне новаторство, творчість, тест креативності.

Реалізація завдань для досягнення результатів спецкурсу здійснюється шляхом:

- Самостійного опрацювання слухачами навчального матеріалу.

- Виконання контрольно-діагностичних матеріалів, спрямованих на вдосконалення вмінь і навичок на практиці застосовувати набуті теоретичні знання.
- Учасі в рефлексійно-оцінювальному блоці спецкурсу з метою використання здобутих знань, умінь (навичок) у професійно-педагогічній діяльності.
- Написанні та захисту на підсумковому етапі проекту.

3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИКЛАДУ ТА ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛУ СПЕЦКУРСУ

№ з/п	Тематичний план	Форми заняття, кількість годин			
		Лекції	Семінарське заняття	Самостійна робота	Разом
1.	Сутність та специфіка креативної компетентності педагога.	2		2	4
2.	Новітні методики та технології розвитку креативної компетентності педагога.		4	4	8
	<i>Разом</i>	2	4	6	12

4. ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ ЗА ТЕМАМИ

План лекції

Тема 1. Сутність та специфіка креативної компетентності педагога

1. Теоретико-методологічні підходи до визначення поняття «креативна компетентність» у контексті інноваційного розвитку національної освіти.
2. Творчість, креативність, інновація: сутність понять.
3. Особливості розвитку креативної компетентності педагога у процесі підвищення кваліфікації.
4. Нейрофізіологічні особливості мислення педагога.
5. Умови розвитку креативного мислення педагога.
6. Критерії сформованості креативної компетентності педагога.

Література: 1, 4, 5,6, 7, 8, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26.

План семінарського заняття

Тема 2. Новітні методики та технології розвитку креативної компетентності педагога.

1. Сутність, структурні компоненти, функції, принципи креативних практик у професійному розвитку педагога.
2. Індивідуально орієнтовані стратегії розвитку креативної компетентності педагога: стимулювання індивідуальної психіки і методи активізації мисленнєвої активності.
3. Набуття навичок індивідуальної і командної креативної діяльності педагога засобами неалгоритмічних методів.

4. Соціально орієнтовані стратегії розвитку креативної компетентності педагога: алгоритмічні методи та організаційні заходи.
 5. Формування креативного середовища для реалізації інноваційної діяльності педагога.
 6. Механізми діагностики та самодіагностики креативної компетентності педагога.
 7. Базові методики, умови проведення та опис субтестів для вимірювання креативної компетентності педагогічних працівників.
- Література:** 2, 3, 9, 11, 12, 13, 19, 21, 22, 27, 28, 29.

7. ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

Для формування та вдосконалення знаньних компетенцій познайомтесь із теоретичними аспектами спецкурсу.

8. ПРОБЛЕМНО-ПОШУКОВІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СЛУХАЧА

1. Складіть термінологічний словник за темою.
2. Проаналізуйте сутність та специфіку креативної компетентності педагога, відповівши на запитання:
 - 1) Якими є показники готовності педагогічних працівників до професійної творчості?
 - 2) Які якості утворюють структуру креативної компетентності?
 - 3) До чого призводить недостатня сформованість компетенцій у структурі креативної компетентності?
 - 4) Охарактеризуйте структурні компоненти становлення креативної особистості.
 - 5) Чи відрізняється креативність від творчості?
 - 6) Яке місце займає креативність у структурі педагогічного мислення?
 - 7) Визначте нейрофізіологічні особливості утворення стереотипів мислення дорослої людини.
 - 8) Охарактеризуйте технології, що належать до групи методів «організації розумової праці».
 - 9) Якими є недоліки технологій групи «стимуляція індивідуальної психіки»?
 - 10) Який метод застосовується при встановленні асоціативних зв'язків?
 - 11) Охарактеризуйте структуру евристичної діяльності педагогічних працівників.
 - 12) У чому полягає складність діагностики креативної компетентності педагога?
3. Опрацюйте «Комплекс вправ для самодіагностики та розвитку креативного мислення педагогічних працівників» – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/26588/1/%D0%86%D0%BB%D0%BB%D1%8F%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%BA%

[D1%83%D1%80%D1%81.pdf](#) Здійснить аналіз результатів самодіагностики розвитку креативного мислення.

4. Ознайомтеся зі статтею Ілляхової М. В. «Огляд альтернативних PowerPoint програм для створення сучасної і креативної презентації» – Режим доступу:

https://padlet.com/new_zealand/4s3yrhrfxip4?utm_source=started_a_padlet&utm_medium=email&utm_term=button&utm_content=view_padlet&utm_campaign=started_a_padlet

Підготуйте презентацію з теми: «Використання креативних технологій у професійному розвитку педагога», використовуючи одну з альтернативних PowerPoint програм.

9. КОМПЛЕКС ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Завдання 1. «Найефективніший метод». Познайомтеся з базовими групами креативних практик у статті Ілляхової М. В. «Актуалізація креативних практик у професійному розвитку педагогічних працівників в умовах Нової української школи» – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/709946/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%D0%86%D0%BB%D0%BB%D1%8F%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%82.pdf> Визначте актуальну для вас проблему, наприклад: «Як створити маркетингову стратегію для успішного педагогічного проекту». Проаналізуйте сформульовану проблему, використовуючи різні методи креативних практик: 1) стимулювання індивідуальної психіки і методи активізації мисленнєвої діяльності; 2) неалгоритмічні методи; 3) алгоритмічні методи; 4) організаційні заходи. Проаналізуйте отримані результати та визначте яка з груп креативних технологій виявилася найбільш ефективною для вирішення поставленої проблеми.

Завдання 2. «Тренінг креативності». Проаналізуйте групи методик, запропоновані в спецкурсі Ілляхової М. В. Розвиток креативної компетентності педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти / М. В. Ілляхова ; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». – К., 2015. – 68 с. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/26588/1/%D0%86%D0%BB%D0%BB%D1%8F%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81.pdf>

Розробіть власний тренінг креативності, орієнтуючись на пропоновані етапи проведення тренінгу:

1. Знайомство і згуртованість.
2. Гнучкість мислення.
3. Незвичайне в звичайному.
4. Уява і виразність.
5. Творчість та взаєморозуміння.

7. Креативна команда.
8. Креативність у побутових ситуаціях.
9. Креативне вирішення проблем.
10. Підсумки

Завдання 3. «Діалог». Проаналізуйте власну професійну діяльність та виявіть структурні рівні когнітивної та креативної активності. Опишіть кожний рівень як самостійну, автономну сферу. Проаналізуйте переваги та недоліки кожного з рівнів. Обміняйтеся досвідом з колегами, проаналізуйте всі варіанти та сформулюйте інтегровану систему когнітивної та креативної активності педагогічних працівників.

10. ГЛОСАРІЙ КЛЮЧОВИХ СЛІВ

Автокреатика (лат. – *creature* – створення, або *avtokritoc* – самостворений) – наука, що досліджує процеси самостворення особистістю нових соціальних та професійних станів життєдіяльності.

Дивергентне мислення – тип пошуково-проблемного стилю мислення, який характеризується швидкістю, гнучкістю та оригінальністю, визначає здатність виходити за межі однієї категорії та бачити в об'єктах варіативність їхніх функцій.

Інновації в освіті – процес створення, запровадження і поширення в освітній практиці нових ідей, способів, педагогічних та управлінських технологій, в результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно нового стану.

Інноваційна культура – стан високого сприйняття людьми нових ідей, їхня готовність і здатність до підтримки й реалізації нововведень, в результаті чого конструктивне ставлення до нових ідей, нововведень стає однією з найбільш значущих суспільних цінностей.

Інноваційно-креативне пізнання – процес вивчення новаторами і інноваторами сутності новацій й шляхів їхнього інноваційного запровадження до практики, що передбачає наявність або формування здібностей до: розробки філософії й методології інноваційної діяльності для конкретного нововведення; пошук нових ідей на альтернативній основі і варіативній сфері їхнього застосування; організація і розширення векторів науково-технічної інформації, соціально-економічних та інших ідей; збереження нових інноваційних ідей та оформлення патентів, прав інтелектуальної власності їхніх творців; проведення наукової та громадської експертизи інновацій, їхньої відповідності духовним, культурним, національним і загальнолюдським цінностям, з метою отримання позитивного ефекту і виключення негативних наслідків для суспільства та його членів, оцінка очікуваних прогресивних змін в суспільстві та економіці – радикальних і поміркованих, якісних і кількісних, глобальних і локальних, системних і приватних.

Креативність (з англ. *creation* – створення) – передбачає вміння створювати, проектувати нові зв'язки, властивості, відносини ідей в процесі мислення, шляхом актуалізації, розкриття потенційних можливостей, ресурсів живої системи. сутність якостей психіки, що забезпечують продуктивні перетворення в діяльності особи, а також

засоби до створення якісно нового, шляхом руйнування загальноприйнятого, звичайного порядку проходження

Креативна компетентність – система інтелектуальних, емоційних, моральних, вольових та інших знань, умінь, навичок, особистісних якостей, досвіду особистості, необхідних для інноваційної діяльності і професійного самовдосконалення. Ця багатофакторна система якостей дозволяє на принципово новому рівні генерувати безліч оригінальних, нестандартних і корисних ідей, адаптувати їх до вирішення нових освітніх завдань.

Креативне мислення – вміння створювати, проектувати нові зв'язки, властивості, відносини шляхом актуалізації, розкриття потенційних можливостей, ресурсів живої системи. Це конструювання ідей у процесі самоорганізації мислення.

Креативна мотивація – процес здійснення спонтанної стимуляції або спеціальної активізації індивідуальної і колективної, науково-технічної та соціально-економічної творчості, що є головним джерелом новацій як предмета інноваційної діяльності.

Педагогічне новаторство – пошук і знаходження принципово нових, раніше відсутніх задач, засобів і способів діяльності. Це знахідки і педагогічні винаходи, які можуть бути локальними – стосуватися окремих методів, форм чи системи – призводити до усвідомлення нових високоефективних систем навчання та виховання. У широкому розумінні слова «відкриття» педагогом відомих у науці й досвіді співвідношення методів, прийомів і умов їхнього застосування, бачення деяких варіантів вирішення однієї задачі, оновлення відомого відповідно з новими вимогами.

Творчість – комплексне явище, зумовлене розмаїттям соціально-психологічних і психолого-фізіологічних передумов. Це продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріали та духовні цінності суспільного значення.

Тест креативності – сукупність методик для вивчення та оцінювання креативних здібностей особистості. Вивчення факторів креативних досягнень відбувається у двох напрямках: аналіз життєвого досвіду та індивідуальних особливостей особистості та аналіз креативного мислення та його результатів (фактори креативності – швидкість, чіткість, гнучкість мислення, чутливість до проблем, оригінальність і конструктивність при їх вирішенні тощо).

11.РЕФЛЕКСІЙНА АНКЕТА

1. Які нові знання, уміння, компетенції Ви отримали, поглибили, удосконалили?
2. В якій сфері професійно-педагогічної діяльності Ви зможете їх використовувати?
3. З якими труднощами зіткнулись під час опрацювання матеріалів спецкурсу?

12.РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Акопова М. А. Проблема актуализации инновационного (творческого) мышления в системе постдипломного образования / М. А. Акопова, Н. Г. Ферсман // Науч.-технич. ведомости СПб государственного политехнического университета.–2010.– № 105. – С.148–152.

2. Альтшуллер Г. С. Алгоритм изобретения / Г. С. Альтшуллер. – М., «Московский рабочий», 1990. – 66 с.
3. Анастаси А. Психологическое тестирование: в 2-х т. / А. Анастаси. – М.: 2003. – 240 с.
4. Андреев В. И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / В. И. Андреев. – Казань, 2008. – 236 с.
5. Бернштейн М. С. Психология научного творчества / М. С. Бернштейн // Вопросы психологии. – 2005. – №3. – С.35-38.
6. Библер В. С. Мышление как творчество / В.С.Библер // Введение в логику мысленного диалога. – М.: 2005. – 264 с.
7. Богоявленская Д. Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества / Д. Б. Богоявленская. – М.: РГУ, 2003. – 302 с.
8. Богоявленская Д. Б. Основные современные концепции творчества и одарённости / Д. Б.Богоявленская. – М.: Молодая гвардия, 2007. – 241с.
9. Богоявленская Д. Б. Диагностика становления творческой личности / Д. Б. Богоявленская Психодиагностика и школа / Отв.ред. К. М. Гуревич. – Таллинн, 2004. – 180 с.
10. Вишнякова Н. В. Психологические основы развития креативности в профессиональной акмеологии. Дис. док. пед. наук.– М.: – 2006.
11. Воронин А. Н. Диагностика вербальной креативности / А. Н. Воронин, Т. В. Галкина. // Методы психологической диагностики. Выпуск 2. – М.: 2004. – 214 с.
12. Галкина Т. В. Диагностика и развитие креативности / Т. В. Галкина, Л. Г. Алексеева // Развитие и диагностика способностей / Под ред. В. Н. Дружинина. – М., 2007. – 140 с.
13. Гилфорд Дж. Три стороны интеллекта / Дж. Гилфорд // Психология мышления. / Под ред. А. М. Матюшкина. – М., 2005. – С.124-145.
14. Глотова Г. А. Творческая одарённость личности. Проблемы и методы исследования / Г.А.Глотова. – Екатеринбург, 2006. – 128 с.
15. Гурова Л. Л. Творческая одарённость в развитии познавательных структур / Л. Л. Гурова // Вопросы психологии. – 2007. – №6. – С. 61 – 68.
16. Дудина М. Н. Образование взрослых: от педагогики к андрагогике и акмеологии / М. Н. Дудина // Современные наукоемкие технологии. – 2008. – № 5. – С.13–15.
17. Де Боно Э. Рождение новой идеи: О нешаблонном мышлении / Э. Де Боно [пер. с англ. под ред. О. К.Тихомирова]. – М.: 2006. – 65 с.
18. Дорфман Л. Я. Основные направления исследований креативности в науке и искусстве / Л. Я. Дофман, Г. В. Ковалева // Вопросы психологии. – 2009. – №2. – С. 54–56.
19. Ілляхова М. В. Сучасні підходи до формування системно-креативного мислення в освіті / М. В. Ілляхова // Творчість як спосіб пізнання дійсності: синергетична парадигма : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 20 березня 2013 року, м. Київ. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2013 – 272 с. – С. 84–91.

20. Ілляхова М. В. Сутність та специфіка креативної діяльності у системі неперервної освіти / М. В. Ілляхова // Збірник наукових праць : Вісник післядипломної педагогічної освіти. – Вип. 10 (23). – С. – 37–46.
21. Ілляхова М. В. Розвиток креативної компетентності педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти / М. В. Ілляхова ; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». – К., 2015. – 68 с. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/26588/1/%D0%86%D0%BB%D0%BB%D1%8F%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81.pdf
22. Ілляхова М. В. Актуалізація креативних практик у професійному розвитку педагогічних працівників в умовах Нової української школи / М. В. Ілляхова. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/709946/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%86%D0%BB%D0%BB%D1%8F%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%82.pdf
23. Лерер Дж. Как мы принимаем решения / Дж. Лерер; [пер. с англ. М. Бабичевой]. – М.: Астрель: CORPUS, 2010. – 352 с.
24. Матюшкин А. М. Мышление, обучение, творчество / А. М. Матюшкин. – М.: Издательство МПСИ; Воронеж: НПО «МОДЭК», 2003. – 184 с.
25. Мэй Р. Мужество творить / Р. Мэй. – М.: «Смысл», 2000. – 203 с.
26. Стернберг Р. Модель структуры интеллекта Гилфорда: структура без фундамента / Р. Стернберг, Е. Григоренко // Основные современные концепции творчества и одарённости / Под ред Д. Б. Богоявленской. – М.: 2007. – 314 с.
27. Трик Э. Х. Е. Основные направления экспериментального изучения творчества: Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления. М.: Издательство МГУ, 2007. – 28 с.
28. Туник Е. Е. Тест Е. Торренса. Диагностика креативности / Е. Е. Туник. – СПб: Иматон, 2008. – 48 с.
29. Шумакова Н. Б. Исследование творческой одарённости с использованием тестов Е. П. Торренса у младших школьников / Н. Б. Шумакова, Е. И. Щербанова, Н. П. Щербо // Вопросы психологии. 1991. №1. – С. – 45-61.